

Sygn. akt I C 292/21

POSTANOWIENIE

Dnia 11 marca 2021 r.

Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie :

Przewodniczący: SSR Joanna Rawska-Szklarz

po rozpoznaniu w dniu 11 marca 2021 r., w Szczecinie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa: M. D.

przeciwko: (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

postanawia:

udzielić powodowi M. D. zabezpieczenia roszczenia o ustalenie nieważności „Umowy kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do (...) z dnia 17 lipca 2007 r. poprzez unormowanie praw i obowiązków stron na czas trwania postępowania w ten sposób, że:

- a. wstrzymać obowiązek powoda M. D. dokonywania spłat rat kapitałowo – odsetkowych w wysokości i terminach określonych „Umową kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do (...) z dnia 17 lipca 2007 r., w okresie od dnia 11 marca 2021 r. do dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego w niniejszej sprawie,
- b. zakazać pozwanemu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. złożenia powodowi M. D. oświadczenia o wypowiedzeniu „Umowy kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do (...) z dnia 17 lipca 2007 r., w okresie od dnia 11 marca 2021 r. do dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego w niniejszej sprawie.

Sygn. akt I C 292/21

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 11. 03. 2021 r.

Pozwem z dnia 5 marca 2021 r. powód M. D. wniósł o: 1) ustalenie, że umowa kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do (...) zawarta w dniu 19 lipca 2007 r. pomiędzy M. D. a (...) SA w W. jest nieważna, 2) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 19 057, 12 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. W uzasadnieniu swojego żądania powód wskazał, iż w dniu 19 lipca 2007 r. zawarł z poprzednikiem prawnym (...) SA z siedzibą w W. umowę o kredyt hipoteczny o numerze (...), na podstawie której bank udzielił mu kredytu w kwocie 41 355, 17 zł, indeksowanego kursem (...). Umowę tę zawarł jako konsument, postanowienia umowne nie były z powodem indywidualnie uzgadniane, a treść umowy oparta jest o stosowany przez bank wzorzec umowy i regulamin. W ocenie powoda powyższa umowa jest nieważna, gdyż zastosowano w niej klauzule niedozwolone (klauzule indeksacyjne), na podstawie których nie ma możliwości obiektywnego i dostatecznie dokładnego określenia świadczenia obciążającego kredytobiorcę, a umowa nie może nadal obowiązywać bez ww. postanowień, gdyż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. Względnie powód wniósł o ustalenie, że postanowienia określające indeksację są nieważne jako sprzeczne z art. 353⁽¹⁾ kc, co powoduje

nieważność całej umowy, a nadto jest ona niezgodna z art. 69 ustawy Prawo bankowe, jak i sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. W konkluzji powyższego, powód wniósł o ustalenie nieważności umowy oraz o zasądzenie kwoty 19 057, 12 zł stanowiącej różnicę między kwotą udzielonego kredytu (41 355, 17 zł), a świadczeniem uiszczonym przez powoda na podstawie nieważnej umowy (60 412, 29 zł).

Powód zawarł w pozwie wniosek o udzielenie zabezpieczenia roszczenia poprzez unormowanie stosunków między stronami na czas trwania postępowania. Unormowanie to miałyby polegać na wstrzymaniu przez sąd wykonania przez strony obowiązków i uprawnień wynikających z umowy kredytu nr (...) zawartej w dniu 19 lipca 2007 r. Powód wniósł, aby sąd wstrzymał obowiązek powoda uiszczania rat kapitałowo - odsetkowych na rzecz pozwanego w terminach i wysokości określonych umową oraz zakazał pozwanemu złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu umowy o kredyt nr (...) z dnia 19. 07. 2007 r. Uzasadniając interes prawny w żądaniu zabezpieczenia powód wskazał, iż wniosek o zabezpieczenia ma na celu uniknięcie dalszych nienależnych wpłat na rzecz banku, które będą zwiększać jego bezpodstawne wzbogacenie. Powód podniósł, że istnieje ryzyko niezaspokojenia jego roszczeń, gdyż pozwany bank od 2016 r. generuje ujemny wynik finansowy netto, na skutek czego systematycznie obniża się wartość kapitału własnego banku. Z kolei udzielenie zabezpieczenia poprzez zakazanie pozwanemu złożenia oświadczenia woli o wypowiedzeniu umowy z dnia 19 lipca 2017 r. podyktowane jest możliwością dokonania tej czynności przez bank w sytuacji zaprzestania płacenia rat kredytu. To z kolei generowałoby konieczność podważania skuteczności wypowiedzenia umowy i postawienia kredytu w stan natychmiastowej wymagalności w innym postępowaniu sądowym.

Sąd zważył, co następuje:

Wniosek powoda o zabezpieczenie roszczenia zasługiwał w całości na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 730 § 1 k.p.c. w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd można żądać udzielenia zabezpieczenia. Udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia (art. 730¹ § 1 k.p.c.), który istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie (art. 730¹ § 2 k.p.c.). Przy wyborze sposobu zabezpieczenia sąd uwzględni interesy stron lub uczestników postępowania w takiej mierze, aby uprawnionemu zapewnić należytą ochronę prawną, a obowiązane nie obciążać ponad potrzebę (art. 730¹ § 3 k.p.c.).

Stosownie do treści art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c. jeżeli przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. W szczególności sąd może unormować prawa i obowiązki stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania.

W niniejszej sprawie powód, poza żądaniem zapłaty, dochodzi roszczenia niepieniężnego tj. ustalenia nieważności umowy z dnia 19 lipca 2007 r., które w świetle okoliczności wskazanych w pozwie jawi się jako prawdopodobne. Podnieść bowiem należy, że roszczenie jest uprawdopodobnione, jeżeli prima facie jest znaczna szansa na jego istnienie, co nie wyklucza tego, iż w świetle głębszej analizy stanu faktycznego i prawnego, sąd poczyni odmienną ocenę (postanowienia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie: z 27 kwietnia 2006 r. I ACz 468/08 - LEX nr 516571 i z 28 grudnia 2006 r. I ACz 1129/06 - LEX nr 516576). Wymóg uprawdopodobnienia, a nie dowiedzenia istnienia roszczenia, oznacza zwolnienie strony, obciążonej ciężarem takiego uprawdopodobnienia, z obowiązku zachowania szczegółowych przepisów o postępowaniu dowodowym (art. 243 k.p.c.). Do uprawdopodobnienia roszczenia nie jest natomiast wystarczające samo tylko przedstawienie gołosłownych twierdzeń co do okoliczności, które roszczenie to miałyby uzasadniać.

Biorąc powyższe poglądy pod uwagę, sąd uznał, że powód uprawdopodobnił okoliczności faktyczne sprawy przytoczone w pozwie, a tym samym swoje roszczenia wobec pozwanego banku, zatem została spełniona pierwsza przesłanka, o której mowa w art. 730¹ § 1 k.p.c. Powód przedłożonymi do akt dokumentami, poświadczającymi zawarcie umowy kredytu hipotecznego indeksowanego do (...) i warunki spłat jego rat, uprawdopodobnił swoje

roszczenie o ustalenie nieważności umowy z dnia 19 lipca 2007 r. Stwierdzić bowiem należy, że w świetle pozwu, kwota kredytu podlegająca zwrotowi nie jest w umowie ściśle oznaczona, jak również nie są wskazane szczegółowe, obiektywne zasady jej określenia. To zaś oznacza, że bankowi pozostawiono by swobodne określenie kwoty podlegającej zwrotowi przez kredytobiorcę, ponieważ umowa kredytowa nie precyzowałyby w dostateczny sposób, jak kredytujący bank wyznacza kursy walut w sporządzanej przez siebie tabeli kursów, na podstawie której określone zostaje saldo kredytu i wysokość rat. Takie ukształtowanie stosunku zobowiązaniowego naruszałoby zaś jego istotę, gdyż wprowadzałoby do stosunku zobowiązaniowego element nadrzędności jednej ze stron i podporządkowania drugiej strony bez odwołania do jakichkolwiek obiektywnych kryteriów określających granice swobody jednej ze stron. Naruszenie zaś istoty stosunku zobowiązaniowego oznacza przekroczenie granic swobody umów określonych w art. 353¹ k.c. i prowadzi do nieważności czynności prawnej jako sprzecznej z ustawą (art. 58 k.c.). W świetle pozwu dotknięte nieważnością postanowienia dotyczą głównego świadczenia kredytobiorcy tj. zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu i zapłaty odsetek, co należy do essentialia negotii umowy kredytu.

Niezależnie od powyższego, nawet jeśli by przyjąć, że klauzula umowna określająca wysokość kredytu, a wraz z nią cała umowa kredytu, jest ważna, to w świetle pozwu, zawarte w umowie postanowienia określające sposoby wyliczenia kwoty kredytu i wysokości rat kredytu należałoby uznać za abuzywne, a tym samym nieskuteczne. W związku z powyższym, roszczenie M. D. należy uznać na obecnym etapie za uprawdopodobnione.

Jeżeli zaś chodzi o drugą przesłankę udzielenia zabezpieczenia tj. interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia, w świetle art. 730¹ § 2 k.p.c. istnieje on, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. W doktrynie podkreśla się, że osiągnięcie celu postępowania w sprawie w rozumieniu art. 730¹ § 2 k.p.c. wiązać należy z rodzajem ochrony prawnej, której udzielenia żąda się w postępowaniu cywilnym. O istnieniu podstawy zabezpieczenia można mówić wtedy, gdy bez zabezpieczenia ochrona prawna udzielona w merytorycznym orzeczeniu w sprawie okaże się niepełna (A. Jakubecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz, Zakamycze, 2005, wyd. II).

Zdaniem sądu powód posiada interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia dochodzonego przez niego roszczenia. Zawarta pomiędzy stronami umowa kredytowa wygenerowała bowiem długoterminowy stosunek prawny, który nie został dotychczas wykonany. Ewentualne stwierdzenie nieważności umowy w niniejsze sprawie przesądza nie tylko o możliwości domagania się zwrotu już spełnionych świadczeń. Rozstrzyga również w sposób ostateczny o braku obowiązku spełniania na rzecz banku świadczeń w przyszłości, a więc o zezwoleniu na zaprzestanie spłaty kolejnych rat kredytu. Ustalające orzeczenie sądu znosi więc wątpliwości stron i zapobiega dalszemu sporowi o roszczenia banku wynikające z umowy. Na tym zaś polega interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Sąd orzekający podziela pogląd wyrażony w podobnej sprawie przez Sąd Apelacyjny w Katowicach (wyrok z 8 marca 2018 r., sygn. I ACa 915/17), który stwierdził, iż „rozstrzygając wątpliwości związane z pojęciem "interesu prawnego" wskazać należy, że obecnie jest ono pojmowane szeroko tzn. nie tylko w sposób wynikający z treści określonych przepisów prawa przedmiotowego, lecz także w sposób uwzględniający ogólną sytuację prawną powoda. Uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego należy zatem pojmować elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej jego wykładni, konkretnych okoliczności danej sprawy oraz tego, czy w drodze innego powództwa strona może uzyskać pełną ochronę. Przyjmuje się powszechnie w orzecznictwie i doktrynie, że interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., istnieje wówczas, gdy zachodzi niepewność stanu prawnego lub prawa, powodująca potrzebę ochrony prawnej. Niepewność ta musi mieć charakter obiektywny, tj. istnieć na podstawie rozumnej oceny sytuacji, w której powód występuje z tego rodzaju powództwem. Dlatego też nie można zakwestionować interesu prawnego w żądaniu ustalenia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma ono znaczenie zarówno dla obecnych, jak i przyszłych możliwych, ale obiektywnie prawdopodobnych stosunków prawnych i praw, czy sytuacji prawnej podmiotu występującego z żądaniem (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 lutego 2006 r., II CK 395/05)”. Następnie zaś ww. sąd wskazał, że „powodowie mają prawo do uzyskania odpowiedzi na pytanie, czy ww. umowa kredytu ich wiąże, jeśli tak, to w jakim zakresie i na jakich warunkach powinni ją wykonywać. Najlepszą drogą prawną uzyskania odpowiedzi na te pytania, rozwiania istniejących wątpliwości, jest powództwo o ustalenie. Gdyby przyjąć tok rozumowania pozwanego, oznaczałoby to, że powodowie powinni wstrzymać się ze spłatą rat kredytu, poczekać na wniesienia przez pozwanego przeciwko nim

sprawy o zapłatę i w tamtym postępowaniu podnosić zarzut abuzywności postanowień umowy i jej nieważności. Inna ewentualna droga to pozwanie banku o zwrot dotychczas uregulowanych przez powodów rat kredytu. Tyle tylko, że w istocie w wypadku nieważności umowy to bank byłby wierzycielem powodów, gdyż zdołali zwrócić tylko część kapitału. Wskazane drogi prawne nie dają pełnej ochrony praw powodów w sposób prostszy i łatwiejszy. Natomiast sprawa o ustalenie daje powodom możliwość uzyskania pełnej ochrony w każdej ze sfer umowy, które obiektywnie budzą wątpliwości.”

Reasumując, w ocenie sądu orzekającego w niniejszej sprawie powód wykazał, że posiada także interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia jego roszczenia. Brak unormowania praw i obowiązków stron na czas trwania postępowania mogłyby narazić powoda na straty finansowe, gdyż regularnie uiszcza raty kapitałowo – odsetkowe na rzecz pozwanego w oparciu o umowę, która z dużą dozą prawdopodobieństwa może zostać uznana za nieważną. To zaś może doprowadzić do dalszego obciążania jego majątku i bezpodstawnego bogacenia banku, zwiększając skalę rozliczeń w przypadku stwierdzenia nieważności umowy. Biorąc zaś pod uwagę liczne spory sądowe pozwanego banku na tle umów kredytu powiązanych z walutą szwajcarską, zmianę linii orzeczniczej na niekorzyść banków oraz wnioski wypływające z wyroku Trybunału Unii Europejskiej z dnia 3. 10. 2019 r. sygn. C – 260/18, istnieje zauważalne ryzyko, że skala tego zjawiska, w obliczu kierowanych wobec pozwanego banku roszczeń, spowoduje całkowitą jego niewypłacalność, jeśli dodatkowo klienci pozwanego banku zaczną masowo wycofywać z niego swoje środki w wyniku utraty do niego zaufania. Podkreślić przy tym należy, że interes prawny w uzyskaniu zabezpieczenia związany jest z koniecznością przewidywania rozwoju sytuacji w przyszłości, w momencie, gdy wykonaniu podlegać będzie zapadłe w sprawie orzeczenie. Zatem nawet przyjęcie, że w chwili obecnej spełnienie przez pozwanego roszczeń dochodzonych przez powoda nie jest zagrożone, nie przesądza jeszcze o braku interesu prawnego. Opisana wyżej sytuacja rodzi bowiem dostateczne uzasadnienie dla przyjęcia, że doszło do wymaganego dla udzielenia zabezpieczenia uprawdopodobnienia interesu prawnego, gdyż istnieją podstawy do wniosku, że rozwój wydarzeń może być niekorzystny dla pozwanego i doprowadzić do niemożności zaspokojenia roszczeń powoda w przyszłości.

Zgodnie z art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c., jeżeli przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne, sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. W szczególności sąd może unormować prawa i obowiązki stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania.

Inaczej niż w przypadku zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, w art. 755 k.p.c. rezygnuje się z enumeratywnego wyczerpania dopuszczalnych sposobów zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych. Wyczerpanie takich sposobów byłoby niemożliwe. Sposób zabezpieczenia musi być adekwatny do treści roszczenia i okoliczności faktycznych, a w tym zakresie występuje ogromne zróżnicowanie. W przepisie ograniczono się zatem do wzmianki, że sąd udziela zabezpieczenia, jakie stosownie do okoliczności uważa za odpowiednie, nie wyłączając sposobów wymienionych w art. 747 k.p.c. Przykładowo zaś wymieniono kilka innych sposobów zabezpieczenia. Powyższe unormowanie nie oznacza jednak, że sąd nie jest związany wnioskiem uprawnionego w przedmiocie sposobu zabezpieczenia. Na szczególną uwagę zasługuje sposób zabezpieczenia wskazany w § 1 pkt 1 przepisu, w którym stwierdza się, że sąd może unormować prawa i obowiązki stron na czas trwania postępowania. Komentatorzy wskazują, że przykładem takiego unormowania praw i obowiązków są zwłaszcza różnej treści zakazy lub nakazy adresowane do obowiązującego. Pierwotnie w art. 755 § 1 była mowa o zabezpieczeniu przez „unormowanie stosunków na czas trwania postępowania”. Jest to wyrażenie równoznaczne z pojęciem unormowania praw i obowiązków stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania. Unormowanie praw i obowiązków stron i uczestników to bowiem nic innego jak właśnie unormowanie stosunków między nimi na czas trwania postępowania.

To, że w art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c. przewiduje się ewentualność zabezpieczenia roszczeń w drodze unormowania praw i obowiązków stron na czas trwania postępowania, prowadzi do wniosku, że przepis ten stanowi podstawę stosowania przez sąd nowacyjnych zabezpieczeń w odniesieniu do roszczeń niepieniężnych. Unormowanie przez sąd praw i obowiązków stron lub uczestników na czas trwania postępowania stwarza nowy prowizoryczny stan, co jest typowe właśnie dla zabezpieczeń nowacyjnych. Przepis art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c. pełni w odniesieniu do roszczeń niepieniężnych taką samą funkcję, jaką w przypadku roszczeń pieniężnych odgrywają art. 753–754 k.p.c. W konsekwencji na tle art.

755 § 1 k.p.c. część doktryny twierdziła, że w takim zakresie, w jakim przepisy dopuszczają nowacyjne zabezpieczenie roszczenia niepieniężnego, zezwalają one też na odstępstwo od zasady, iż zabezpieczenie nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia – art. 731 (W. Siedlecki, A. Jakubecki, a także – jak się wydaje – T. Ereciński i A. Zieliński). Przedstawiony pogląd – choć z oporami – torował sobie drogę także w orzecznictwie.

Nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego z dnia 16 września 2011 r. definitywnie przesądziła powyższą kwestię, wprowadzając do art. 755 k.p.c. nowy § 2¹. Z przepisu tego wynika, że art. 731 k.p.c. nie stosuje się, jeżeli zabezpieczenie jest konieczne do odwrócenia grożącej szkody lub innych niekorzystnych dla uprawnionego skutków. Zatem nowacyjne zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych co do swej treści może nie różnić się od merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy (antycypacja przyszłego rozstrzygnięcia), o ile uprawniony wykaże, że bez takiego zabezpieczenia będzie narażony na szkodę albo inne niekorzystne skutki. Dotyczy to także sytuacji, w której szkoda lub inne niekorzystne następstwa wprawdzie już zaistniały, ale możliwa jest ich dalsza eskalacja. Konieczność odwrócenia szkody lub innych niekorzystnych dla uprawnionego skutków jest szczególnym przejawem interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozstrzyganej sprawy, Sąd stanął na stanowisku, iż skoro w przypadku roszczeń niepieniężnych dopuszczalne jest nowacyjne zabezpieczenie, które może nie różnić się od merytorycznego rozstrzygnięcia, to w przypadku zabezpieczenia powództwa o ustalenie nieważności umowy, z której wynika dla powoda obowiązek świadczenia, dopuszczalne jest w trybie zabezpieczenia wstrzymanie tego świadczenia na czas trwania postępowania. Wstrzymanie dokonywania spłat w sytuacji, gdy już dokonane spłaty osiągnęły co najmniej poziom sumy wypłaconego powodowi kredytu, jest uzasadnione istotą i celem postępowania, jakim jest przesądzenie o braku ważnego stosunku zobowiązaniowego i uzyskania przez powoda zwrotu świadczenia spełnionego nienależnie. Kontynuowanie spłat zwiększa zakres świadczenia nienależnego, które będzie mogło stanowić przedmiot kolejnej sprawy o zapłatę.

Z kolei, udzielając zabezpieczenia poprzez zakazanie pozwanemu złożenia oświadczenia woli o wypowiedzeniu umowy z dnia 19 lipca 2007 r., sąd miał na uwadze fakt, że w związku z zaprzestaniem płatności rat kredytu na czas trwania procesu, pozwany mógłby dokonać takiej czynności z powołaniem na § 22 umowy kredytu. W celu odwrócenia ewentualnych niekorzystnych dla powoda skutków wynikających z wstrzymania płatności rat na czas trwania niniejszego procesu, celowe jest unormowanie praw i obowiązków stron poprzez zakazanie pozwanemu złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu umowy z dnia 19 lipca 2007 r.

Mając na uwadze powyższe, sąd orzekł jak w sentencji postanowienia.

ZARZĄDZENIE

2. 04. 2021 r.